

KAKO DO BRALCEV, KI SAMI NE MOREJO DO KNJIŽNICE?

Dragana Lujć

Oddano: 18.10.02 - Sprejeto: 12.11.02

Strokovni članek

UDK 027.022(497.4 Maribor) : 364.446

Izvleček

Prispevek se ukvarja s poskusi približevanja knjižnične dejavnosti posameznikom in skupinam uporabnikov, ki jim je iz kakršnega koli razloga oteženo ali celo onemogočeno samostojno obiskovanje knjižnice. Osnovna človekova pravica, pravica dostopa do kulturnih dobrin, znanja, izobraževanja in informacij se uresničuje tudi skozi delo splošne knjižnice. Splošna knjižnica lahko v veliki meri pripomore k uresničevanju temeljnih človekovih pravic, s tem pa pripomore k dvigu kakovosti in kulture bivanja v nekem družbenem okolju. V prispevku so prikazane naslednje oblike knjižnične dejavnosti Mariborske knjižnice na tem področju: knjižnica na daljavo - izposoja na domu, izposoja v bolnišnico, postajališče bibliobusa za uporabnike s posebnimi potrebami, premične zbirke v ustanovah, kjer je uporabnikom zaradi starosti oz. bolezni otežen ali celo onemogočen dostop do knjižničnega gradiva in informacij.

Ključne besede: splošne knjižnice, uporabniki s posebnimi potrebami, Mariborska knjižnica

Professional article

UDC 027.022(497.4 Maribor) : 364.446

Abstract

The article discusses the ways of getting library activities closer to the individuals or groups of users who have difficulties to or cannot visit the library themselves. The author presents the services offered by the Maribor Public Library and discusses how one of the basic human rights – the right to the access of cultural goods, knowledge and information - is exercised also through library activities. By enabling access to li-

LUJĆ, Dragana: How to reach library users who cannot reach libraries? Knjižnica, Ljubljana, 46(2002)4, 305-315

brary material and information, public libraries help to fulfill basic human rights and thus raise the quality of living in a social environment. The following forms of library activities are presented in the article: »distance library« – borrowing books at home, in hospital, station for the bibliobus for disabled users, »mobile collections« in the institutions where users, due to their age or illness, have difficulties in accessing or even cannot reach library materials and information by themselves.

Key words: public libraries, disabled people, Maribor Public Library

Uvod

Med temeljne človekove pravice sodijo tudi pravice do osnovnih kulturnih dobrin, izobrazbe in informiranosti, ki so bil opredeljene že v Splošni deklaraciji človekovih pravic, ki jo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov l. 1948 (1988). Natančneje je vlogo splošnih knjižnic l. 1949 definiral UNESCO, na njegov predlog pa je IFLA obstoječi dokument popravila, in upoštevajoč družbene spremembe, sprejela dopoljnjeni manifest (Manifest o javnih knjižnicah, 1972 ; Manifest o splošnih knjižnicah, 1994), ki opredeljuje posebne skupine uporabnikov, ki jim mora splošna knjižnica omogočiti dostop do ustreznega knjižničnega gradiva in informacij. Posebej bi rada poudarila, da imajo vsi uporabniki pravico do ustreznega gradiva, kajti v preteklosti se je prevečkrat dogajalo, da smo v bolnišnico ali v druge ustanove posredovali odpisano gradivo. Mislim, da imajo prav vsi uporabniki pravico do aktualnega, »živega« gradiva, s pomočjo katerega bodo lahko kvalitetno uresničevali svoje potrebe.

K uresničevanju osnovnih človekovih pravic in iskanju poti do uporabnikov s posebnimi potrebami nas zavezujejo tako naš Zakon o knjižničarstvu (2001) kot tudi Etični kodeks slovenskih knjižničarjev (1995). A ne glede na vso sprejeto zakonodajo in deklaracije menim, da smo knjižničarji v splošnih knjižnicah k oblikam dela in razvijanju dejavnosti, ki so namenjene hendikepiranim uporabnikom, zavezani na osnovi temeljnih načel etike in humanizma.

V strokovni terminologiji se pojavljajo različni pojmi: hendikepirani uporabniki, invalidi, prizadeti (Zaviršek, 2000 ; Rutar, 1996), funkcionalno in intelektualno ovirani ali uporabniki s posebnimi potrebami (Brandon, 1992). Pričujoči prispevek se s to terminološko zagato ne ukvarja, temveč izhaja iz spoznanja, da na družbenem polju obstajajo skupine uporabnikov, ki so hendikepirani v tem smislu, da jim je iz kakršnega koli razloga onemogočen dostop do knjižničnega gradiva in informacij. Posledično pa imajo zaradi tega manj možnosti za svoj razvoj in za uresničevanje svojih potreb.

V pričujočem prispevku se ne ukvarjam s področjem biblioterapije, ki zaradi svoje multidisciplinarnosti - poleg knjižničarstva in literarne vede so potrebna še dodatna znanja s področja psihologije, psihiatrije, svetovalnega dela (Reščič, Rihar in Urbanija, 1999) zahteva posebno obravnavo. Mislim pa, da smo knjižničarji nepogrešljiv člen tudi na področju biblioterapije, zato bi rada opozorila na nujnost sodelovanja, predvsem pri izbiri ustreznega knjižnega gradiva, s tistimi strokovnimi profili, ki v okviru socialnih in drugih ustanov izvajajo biblioterapijo. Predvsem velja to za oddelke v okviru bolnišnic - oddelki za psihiatrijo, domovi za ostarele, prevzgojni domovi za mladostnike itd.

Pri razvijanju omenjenih servisov smo v Mariborski knjižnici iskali (in iščemo) poti v okviru naših možnosti, zato ima vsaka od obravnavanih oblik dela s hendikepiranimi uporabniki poleg svojih skupnih izhodišč tudi svoje posebnosti. Poleg zagotavljanja osnovnih človekovih pravic s pomočjo omogočanja dostopa do knjižničnega gradiva in informacij, je pričujoče razmišljanje nastalo na osnovi prepričanja, da imajo knjiga in drugi zapisi veliko moč, ki jo je možno uporabiti v dobro človeka. Predvsem literarni teksti, ki jim je dana moč ustvarjanja fikcije prebranega, lahko pomagajo pri pridobivanju in širjenju izkustvenega ali emocionalnega polja posameznika. Ali kot je lepo dejal švicarski pisatelj Peter Stamm: »Verjamem v moč literature, nasploh v moč umetnosti... Mislim, da ima lahko umetnost zdravilen učinek. Če preberem dobro pesem ali poslušam odlično glasbo, se počutim bolje. In mislim, da ljudje, ki se psihično dobro počutijo, lažje vzpostavljajo stike z drugimi.« (2002) In želja, da bi lažje vzpostavili medsebojne stike, je osnovno gibalno mojega razmišljanja.

1 Skupna izhodišča dela z uporabniki

Pri vseh oblikah dela z uporabniki, ki so ovirani pri samostojnem obiskovanju knjižnice, lahko na osnovi izkušenj opredelimo naslednja skupna izhodišča:

- poznavanje ožjega in širšega družbenega okolja, socialnih, zdravstvenih in drugih ustanov, ki se po svoji profesionalni ali prostovoljni funkciji ukvarjajo z omenjenimi skupinami uporabnikov;
- poznavanje drugih poklicnih skupin, njihovih pristojnosti in dosega njihovega delovanja;
- natančno in realno načrtovanje znotraj knjižnice, kajti po vzpostavitvi sistema redne knjižnične dejavnosti ali servisa, bo le-ta v omenjenih okoljih moral funkcionirati, ne glede na naše notranje organizacijske probleme (pomanjkanje kadra ali sredstev za nakup knjižničnega gradiva...);
- vsebinska in organizacijska priprava projekta;

- vzpostavitev sodelovanja z ustanovami socialno - zdravstvenega značaja, društvi in ostalimi, ki skrbijo za uporabnike, ki sami ne morejo do knjižnice. Ta proces mora potekati sistematično in kontinuirano. Izkazalo se je, da je ravno od načinov sodelovanja z omenjenimi ustanovami, predvsem pa od zagotavljanja permanentnosti in kontinuirane knjižnične dejavnosti ali servisa v teh okoljih, odvisna uspešnost tovrstnih projektov;
- seznanjanje javnosti z našo dejavnostjo. Ta proces mora potekati načrtovano, permanentno in sistematično. Dobro je, da pretok informacij o teh dejavnostih seže v vse sfere družbenega življenja, kajti le tako se bo miselnost o prisotnosti knjižnične dejavnosti usidrala v zavest ostalih ustanov, posameznikov ali skupin posameznikov ter družbe kot celote;
- zelo pomembna je še brezplačnost storitev za skupine uporabnikov s posebnimi potrebami, kajti večina teh je socialno ogroženih.

2 Knjižnica na daljavo

2.1 Izposoja na domu

Izposoja na domu je naša utečena dejavnost, ki poteka že enajsto leto. Namenjena je uporabnikom, ki zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti sami ne morejo priti v knjižnico. Njeni začetki so povezani z vzpostavljanjem stikov s patronažno službo v okviru Zdravstvenega doma Maribor, Centrom za socialno delo v Mariboru in krajevnimi skupnostmi, s pomočjo katerih smo pridobili potencialne uporabnike. Preden je ta vrsta izposoje lahko stekla, je knjižničarka opravila okoli 50 obiskov na domu. V fazi navezovanja stikov s potencialnimi uporabniki, je bistvenega pomena etični čut in psihološki pristop ter način komuniciranja z uporabniki, ki so bili že dalj časa odrezani od zunanjega sveta, in jim je obisk knjižničarke velikokrat eden redkih stikov z zunanjim svetom. Na tej ravni je potrebno vzpostaviti in ohraniti zaupanje teh uporabnikov, to pa lahko dosežemo s tem, da to dejavnost zaupamo osebi, ki ima pretanjen posluš za delo z ljudmi, primeren psihološki pristop in deluje po načelih poklicne etike in splošnih etičnih načelih. Kako občutljivo je navezovanje stikov z društvi, ki združujejo uporabnike s posebnimi potrebami, je pokazala izkušnja s predstavitvijo te naše dejavnosti v okviru Društva za multiplo sklerozo in Društva za cerebralno paralizno. Veliko nezaupanja in občutek, da izoliranost pogosto izberejo hendikepirani sami, bodisi zato, ker je sestavni del njihovega vsakdanjega življenja ali pa zato, ker je stik z »zunanjim svetom« tudi za njih žal še vedno ogrožujoč. Značilnost izposoje na domu je, da se v primeru hospitalizacije uporabnika pogosto prepleta z izposojno v bolnišnico. Po naših izkušnjah je bolje, da v teh primerih obiske

na domu ali v bolnišnici pri določenem uporabniku opravlja ista oseba, ne glede na našo organizacijo teh servisov.

Danes deluje izposoja na domu kot samostojna enota na daljavo v okviru mreže Mariborske knjižnice, uporabniki so člani te enote, po našem načelu knjižnične mreže pa si lahko na osnovi članske izkaznice te enote, če želijo, in ne potrebujejo več tega servisa, samostojno izposojajo gradivo v kateri koli enoti naše mreže. Za izposojanje serijskih publikacij pa imamo naročenih okoli 26 izvodov serijskih publikacij. Knjižničarka izvaja izposojanje na domu na osnovi predhodnih telefonskih dogovorov. Poleg svojega rednega dela v stacionarni enoti opravlja izposojanje na domu trikrat na teden (ob ponedeljkih, sredah in petkih). Knjižničarka v glavnem obiskuje bralce, ki jih že dobro pozna, njihove bralne navade in posebne potrebe so ji v glavnem znane (npr. veliki tisk itd.), vodi pa tudi seznam prebranega gradiva za vsakega posameznega uporabnika. Na nivoju enote Izposoja na domu ne pošiljamo opominov, za redno vračanje in kroženje gradiva skrbi knjižničarka na osnovi rednih in kontinuiranih obiskov na domu.

V letu 2001 je knjižničarka opravila 608 obiskov na domu in izposodila 8.224 enot knjižničnega gradiva.

2.2 Izposoja v bolnišnico

Z izposojanje v bolnišnico smo začeli januarja, leta 2001, priprave in dogovori z vodstvom bolnišnice pa so trajali približno eno leto. V fazi dogovorov z vodstvom smo izdelali in jim predstavili projekt izposoje v bolnišnico in se dogovorili o podrobnostih tega servisa (opredelili čas, primeren za obiske, razdelili naloge bolnišničnega in našega kadra itd.). S predstavitvijo in seznanjanjem pacientov o tem servisu smo najprej začeli na internem traktu Mariborske bolnišnice, kjer je doba hospitalizacije tudi najdaljša. A postopoma smo obiske pri pacientih razširili tudi na druge oddelke (ušesni, porodniški, ginekološki itd.).

Pri iskanju poti do uporabnikov, ki se nahajajo na zdravljenju v mariborski bolnišnici, smo prav tako izhajali iz specifik naše knjižnične mreže. Za izhodišče izposoje v bolnišnico smo izbrali našo enoto, Knjižnico Tabor, ki se nahaja v neposredni bližini bolnišnice.

Z izposojanje v bolnišnico želimo:

- pozitivno vplivati na proces zdravljenja in rekonvalescence;
- pomagati preprečevati proces izolacije hospitaliziranih;
- olajšati ponovno vključitev pacientov v zunanje okolje po odpustu iz bolnišnice;

- vzpodbujati branje tudi v obdobju človekovega zdravljenja;
- vplivati na aktivno izrabo prostega časa hospitaliziranih.

Tudi izposoja v bolnišnico deluje kot samostojna enota na daljavo, kar pomeni, da si s člansko izkaznico te enote bralci tudi po odpustu iz bolnišnice lahko izposojajo gradivo v kateri koli enoti naše mreže, ali pa tudi obratno, če so že člani katere od enot Mariborske knjižnice, jim gradivo izposodimo z obstoječo izkaznico. Knjižnično gradivo za izposajo v bolnišnico v celoti črpamo iz fonda Knjižnice Tabor, za obiske v bolnišnici pa skrbi stalna ekipa Knjižnice Tabor (brez dodatnih zaposlitev), in sicer od ponedeljka do petka med 12.30 in 14.30. Glede na to, da bralnih navad teh bralcev običajno ne poznamo, ker se v glavnem hitro menjavajo, je toliko pomembnejši pogovor s pacientom, ki ga po telefonu opravimo pred obiskom. Po odpustu iz bolnišnice lahko bralci pustijo gradivo v bolnišnici ali pa ga sami vrnejo v knjižnico. Pred in po vsaki izposoji v bolnišnico je gradivo posebej očiščeno. Uporabnikom v obdobju hospitalizacije ne pošiljamo opominov, za kroženje gradiva skrbi ekipa Knjižnice Tabor.

Specifika tega servisa je, da je njegova uspešnost v veliki meri odvisna od sodelovanja z medicinskim osebjem bolnišnice, ki je po dogovoru zadolženo za seznanjanje vseh hospitaliziranih in osebja s to obliko knjižnične dejavnosti. Na tem mestu bi rada opozorila, da so bolnišnica in druge zdravstvene ustanove še vedno dokaj zaprti sistemi, ki se počasi odpirajo zunanjemu svetu. Zato je pri tem servisu potrebno veliko vztrajnosti, da prodremo v bolnišnični vsakdan, kajti le v primeru kontinuiranega obveščanja pacientov, z oglaševanjem na posameznih oddelkih ali v neposrednih stikih s pacienti, lahko upamo, da bo ta servis uspešno deloval. Prav tako je zelo pomembno vzdrževanje stalnih stikov z vodstvom bolnišnice, obveščanje strokovnega osebja bolnišnice o delovanju servisa in morebitnih pomanjkljivostih. Obveščanje uporabnikov o tem servisu poteka še preko zdravstvenih domov, domov za ostarele, mestnih četrti, izposoje na domu in seveda v okviru vseh 20 enot naše knjižnične mreže.

V letu 2001 so knjižničarke opravile 129 obiskov v bolnišnico in izposodile 262 enot knjižničnega gradiva.

3 Postajališče bibliobusa v VDC Polž

Leta 1996 smo v okviru Potujoče knjižnice uvedli novo postajališče, Varstveno delovni center Polž, ki v celodnevno varstvo in delovno terapijo vključuje odrasle z lažjo ali težjo duševno motenostjo. Z bibliobusom jih za dve uri obiščemo vsak prvi petek v mesecu, v tem času poteka izposoja gradiva in pogovor z varovanci, ki so vsakega prihoda bibliobusa zelo veseli. Na tem mestu bi rada poudarila

pomembnost poznavanja potreb teh uporabnikov, kar je izredno pomembno za ustrezno svetovanje pri izbiri gradiva. Za to pa so potrebna dodatna znanja in usposobljenost knjižničnega kadra za delo z uporabniki s posebnimi potrebami ter dobro sodelovanje z delovnimi terapevti in strokovnim osebjem centra. Socialna vloga knjižnice ima v stikih z varovanci tega centra še prav posebno težo, kajti večina varovancev obišče bibliobus in naše knjižničarje ob vsakem prihodu. Za izposojno in vračanje gradiva v glavnem skrbijo delovni terapevti. Poudarila bi še pomembnost stalne ekipe pri stiku s temi uporabniki, ki se čustveno zelo navežejo prav na vsakega knjižničarja. Pri obiskih bibliobusa v VDC Polž sodelujejo najmanj štirje stalni knjižničarji, ki po potrebi nudijo pomoč tistim uporabnikom, ki so še dodatno telesno ovirani.

V letu 2001 smo na bibliobusu v okviru VDC Polž zabeležili 608 obiskov uporabnikov, ki so si izposodili 2.358 enot knjižničnega gradiva.

4 Premične zbirke

S pomočjo premičnih zbirk, ki po naših izkušnjah lahko delujejo kot »prave knjižnice«, omogočamo dostop do knjižničnega gradiva in informacij uporabnikom, ki sami ne morejo do knjižnice, nahajajo pa se v ustanovah, kjer ni razvite knjižnične dejavnosti.

Izbiro fonda za premične zbirke oblikujemo na osnovi medoddelčne izposoje iz fonda Potujoče knjižnice. Le-ta je namenjen tako varovancem ustanov kot tudi osebjem za potrebe njihovega dela in izvajanje različnih vrst delovne terapije.

Specifika takšne organizacije knjižnične dejavnosti je v tem, da knjižničar pri svetovanju in izbiri gradiva ni v neposrednem stiku z uporabnikom. Zato je toliko bolj pomembno tesno sodelovanje s strokovnim kadrom, ki v teh ustanovah prevzame skrb za delovanje premične zbirke. Običajno je to zdravstveno-medicinsko ali socialno osebje, ki mora sodelovati pri izbiri fonda in oblikovanju premične zbirke. Strokovno osebje je potrebno seznaniti z nekaterimi znanji bibliotekarske stroke (UDK sistem...), pomagati pri postavitvi in ureditvi premične zbirke, pripraviti in prilagoditi določene potrebne statistike ter svetovati pri načinu evidentiranja izposoje, ki v teh ustanovah poteka ročno. Strokovno osebje v teh ustanovah je potrebno permanentno vzpodbujati, da pacienti oz. varovance seznanjajo z možnostjo dostopa in uporabe knjižničnega gradiva. Dobro je poskrbeti za čim kompleksnejše delovanje knjižnice s takšno premično zbirko, poskrbeti za dober pretok informacij o primernosti izbranega fonda, osebje in varovance seznanjati s knjižnimi novostmi, po možnosti pa poskrbeti še za dodatne predstavitve gradiva, npr. s pomočjo prenosov razstav in ostalih de-

javnosti. Skratka pomembno je, da se knjižnica in njena vloga čimbolj usidrata v vsakdanjik teh ustanov in sčasoma tako postaneta nepogrešljiv člen oz. partner v njihovem delovanju.

4.1 Premična zbirka na Oddelku za psihiatrijo

Doba zdravljenja na Oddelku za psihiatrijo Splošne bolnišnice Maribor je ena najdaljših, saj v povprečju traja kar 43 dni. Pomladi leta 2001 smo z vodstvom oddelka vzpostavili sodelovanje, prvo premično zbirko na oddelku pa smo skupaj z delovno terapevtko, ki izvaja tudi biblioterapijo, oblikovali junija leta 2001. Izbor fonda poteka skupaj z delovnim terapevtom, kolekcijo, ki šteje približno 300-500 enot knjižnega gradiva pa izmenjujemo dva- do trikrat na leto ali po dogovoru. V kolekcijo poleg gradiva, zanimivega za paciente, vključujemo tudi strokovno gradivo, ki ga potrebujejo delovni terapevti pri izvajanju različnih vrst delovne terapije. V okolju, kot je oddelek za psihiatrijo, je še posebej pomembno sodelovanje s strokovnjaki, ki se v okviru terapije ukvarjajo tudi z biblioterapijo (psihiatri, psihologi, delovnimi terapevti).

4.2 Premična zbirka v domu za starejše Dom Stavbar Pobrežje

V novem domu za starejše, ki so ga odprli spomladi letošnjega leta, smo oblikovali in ponudili prvo premično zbirko junija letos. Razveseljivo je, da so snovalci idej in projektanti stavbe že načrtovali knjižnične prostore in opremo, tako da smo premično zbirko lahko postavili v svetel, prijazen in primerno opremljen prostor, ki skupaj s čitalniškim kotičkom deluje kot »prava« knjižnica. V čitalniškem prostoru je mogoče dostopati do svetovnega spleta, zato smo osebje doma opozorili na našo domačo stran, ki ponuja povezave, zanimive za upokoјence, s tem pa jim ponujamo tudi informacije o naših močno razvejanih dejavnostih v okviru Univerze za tretje življenjsko obdobje. Knjižnica doma za starejše deluje na podobnem principu kot premična zbirka na Oddelku za psihiatrijo, razlikuje se le po izboru knjižnega gradiva, ki smo ga tudi v tem primeru opravili skupaj z delovnim terapevtom. Knjižnica je odprta dvakrat na teden po 2 uri, gradivo pa izposoja profesionalna knjižničarka v pokoju, ki je varovanka doma. Glede na to, da se dom za starejše nahaja v bližini naše stacionarne enote, Knjižnice Pobrežje, smo varovance doma pod vodstvom delovnega terapevta povabili na ogled in vodstvo po knjižnici.

Z vsemi temi načini želimo varovancem doma omogočiti kontinuiran dostop do knjižničnega gradiva in informacij, vplivati na aktivno izrabo njihovega prostega časa ter pomagati pri preprečevanju procesa izolacije te skupine uporabnikov.

5 Prepletanje posameznih servisov

Za čim boljše delovanje knjižničnih servisov je nujno, da se med seboj dopolnjujejo in prepletajo, in sicer s skupnim ciljem »doseči« uporabnika, ga spremljati in mu z ustrežno notranjo organizacijo ponuditi možnost dostopa do ustreznega gradiva in informacij ne glede na njegovo zmožnost samostojnega obiskovanja stacionarne knjižnice.

V nadaljevanju je prikazanih nekaj načinov prepletanja in dopolnjevanja posameznih servisov, čeprav je možnosti še veliko več:

- izposoja na domu – izposoja v bolnišnico in obratno;
- premična zbirka v domu starejših ali oddelka za psihiatrijo – izposoja na domu ali izposoja v bolnišnico (v primeru domskega varstva, vrnitve v domače okolje ali hospitalizacije);
- postajališče bibliobusa v VDC Polž – vzpodbujanje vključevanja varovancev v naše stacionarne enote – pod vodstvom delovnih terapevtov ali samostojno;
- premična zbirka v domu za starejše – vključevanje starejših v naše stacionarne enote itd.

6 Načrti za prihodnost

Vsaka od predstavljenih oblik ima kar nekaj pomanjkljivosti, ki so v glavnem posledica znane problematike in stanja, v katerem se nahaja tako naša knjižnica kot tudi večina slovenskih splošnih knjižnic. Zato se bom v nadaljevanju omejila le na tiste načrte, ki se mi v prihodnosti na tem področju delovanja Mariborske knjižnice zdijo izvedljivi:

- vzpostavitev knjižnične dejavnosti na oddelkih bolnišnice, kjer zaradi oddaljenosti ni možna izposoja v bolnišnico in kjer je doba zdravljenja zelo dolga (npr. oddelek za pljučne bolezni);
- vzpostavitev in krepitev sodelovanja z društvi, ki skrbijo za hudo bolne in umirajoče ali drugače hendikepirane (društvo Hospic, društvo invalidov);
- vzpostavitev knjižnične dejavnosti v zaporih;

- dodatno izobraževanje in usposabljanje knjižničarjev, ki so v stiku s skupinami uporabnikov s posebnimi potrebami;
- krepitev sodelovanja s strokovnjaki, ki se ukvarjajo z biblioterapijo;
- organizacija in redno izvajanje dejavnosti za otroke na oddelku za pediatrijo (redne pravljичne ure, igralne ure s knjigo...);
- ustanovitev specializirane enote Mariborske knjižnice v okviru Splošne bolnišnice Maribor, ki bi po selitvi oddelka za psihiatrijo in pljučnega oddelka na skupno lokacijo bolnišnice vsem hospitaliziranim nudila možnost dostopa do ustreznega knjižničnega gradiva in informacij. Takšna enota bi bila posebna samo po svoji opremi (npr. bolniška postelja itd.) in vrsti zapisov, vsebina gradiv in način delovanja pa se ne bi razlikovala od naših stacionarnih enot.

Zaključek

Zavedamo se, da so naši poskusi približevanja nekaterim skupinam hendikepiranih uporabnikov le začetni koraki na tem področju in jih zaradi prilaganja našim možnostim (kadrovskim, prostorskim, finančnim...) žal ne moremo ustrezno in sistematično načrtovati ter razvijati tako, kot bi želeli, ali kot to počnejo ponekod v svetu. Muči nas kar nekaj nerešenih dilem in problemov, ki so povezani s predstavljenimi servisi oz. našimi prizadevanji na tem področju. Problem in načini financiranja, kadrovske problemi, pomanjkanje gradiva za senzorično ovirane uporabnike, ki še vedno ostajajo na družbenem robu. Zato bi radi, da se na nivoju združenja splošnih knjižnic izdelajo skupne smernice, ki bi pripomogle k načrtnemu in sistematičnemu razvoju te dejavnosti v okviru slovenskih splošnih knjižnic. Za dolgoročnost in uspešnost tovrstnih projektov pa je poleg skupno izoblikovanih izhodišč oz. usmeritev, sprejetih s strani Ministrstva za kulturo, nujno medresorsko sodelovanje, predvsem z Ministrstvom za zdravje in Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve.

Zahvala

Rada bi se zahvalila vsem kolegicam, s katerimi sodelujem pri vzpostavljanju knjižnične dejavnosti za uporabnike, ki jim je onemogočeno ali ovirano samostojno obiskovanje knjižnice, še posebej pa se zahvaljujem kolegici Dragici Goljat, vodji Knjižnice Tabor, za njeno požrtvovalno delo pri vzpostavljanju in širjenju izposoje v bolnišnico.

Citirani viri

1. Brandon, D. (1992). *Praktični priročnik za osebje v službah za ljudi s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo ; Pedagoška fakulteta.
2. Etični kodeks slovenskih knjižničarjev. (1995). *Knjižničarske novice*, 12, 31-32.
3. Manifest o javnih knjižnicah. (1972). *Knjižnica*, 16 (1-4), 5-8.
4. Manifest o splošnih knjižnicah. (1994). *Knjižničarske novice*, 4 (3), Priloga.
5. Reščič Rihar, T., & Urbanija, J. (1999). *Biblioterapija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo.
6. Rutar, D. (1996). Tri razprave o teoriji hendikepa. Ljubljana: YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa.
7. Splošna deklaracija človekovih pravic. (1988) V *Varstvo človekovih pravic: razprave, eseji in dokumenti* (str. 433-436). Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Stamm, P. (2002). Odgovor. *Delo*, 44(194), 21-22.
9. Zakon o knjižničarstvu. (2001, 8. november). *Uradni list RS*, 87, str. 8686.
10. Zaviršek, D. (2000). *Hendikep kot kulturna travma: historizacija podob, teles in vsakdanjih praks prizadetih ljudi*. Ljubljana.

Dragana Lujić je zaposlena v Mariborski knjižnici, Maribor
Naslov: Rotovski trg 2, 2000 Maribor
Naslov elektronske pošte: dragana@mb.sik.si